

Doporučení k realizaci sankcí v souvislosti s válkou na Ukrajině a k systémovému posilování odolnosti ČR vůči vlivům nedemokratických režimů

Na válku na Ukrajině zareagovala řada států, včetně České republiky, uvalením sankcí na Rusko a Bělorusko. Vedle potrestání subjektů odpovědných za utrpení obyvatel Ukrajiny by se měla Česká republika zaměřit na systémové posilování odolnosti státu vůči vlivům právě uvedených nedemokratických režimů. Odhalení pozadí výbuchu ve Vrběticích a probíhající agrese na Ukrajině zvýšily potřebu přijetí legislativních změn, které omezí vliv zvláště ruského režimu v ČR.

I. Bezprostřední kroky v rámci realizace sankcí v souvislosti s válkou na Ukrajině

1. Zmapovat firmy s ruskou vazbou a jejich majetek v ČR

Podle členské organizace Rekonstrukce státu, Datlab Institutu, existuje v ČR 20 712 subjektů s vysokým rizikem napojení na Rusko či Bělorusko, přičemž [zhruba 81 českých firem má určitou vazbu na některý subjekt ze sankčních seznamů \(EU, USA\)](#). Na základě všech možných dostupných zdrojů (od evidence skutečných majitelů až po publikace typu investigace.cz) je potřeba sestavit co možná nejúplnější seznam firem s ruským vlivem a zmapovat movitý i nemovitý majetek, který by měl být předmětem sankcí. Především Finanční analytický úřad a zpravodajské služby by v tomto procesu měly sehrát klíčovou roli, je to však příležitost i pro investigativní novináře a širší občanskou společnost.

2. Zmrazení majetku osobám ze sankčních seznamů

Jedním z hlavních sankčních nástrojů, které by měla ČR proti osobám či orgánům spjatých s ruskou agresí na Ukrajině aplikovat, je zmrazení jejich majetku. Tím se rozumí zajištění proti zpřístupnění těchto majetků a výnosů z nich předmětným sankcionovaným subjektům, a to po dobu trvání mezinárodních sankcí jako takových nebo vůči dané osobě. Česká vláda by se neměla omezit jen na sankční seznamy USA a EU, ale měla by zvážit zavedení sankčního seznamu národního, který by zasáhl i další problematkové osoby. Pro tento účel by měla vláda schválit příslušnou legislativu.

3. Odstrihnutí přísunu veřejných peněz osobám ze sankčních seznamů

Samotné zmrazení majetku ještě nezaručuje, že se sankcionované osoby nebudou moci ucházet o veřejné peníze. Proto je třeba uskutečnit legislativní kroky, které by je rovněž mohly odstrihnout od přísunu veřejných prostředků, tedy zejména veřejných zakázek, investičních pobídek, dotací či daňových úlev.

II. Systémové posilování odolnosti ČR vůči vlivům nedemokratických režimů

1. Schválení zákona sankcionujícího hrubá porušení lidských práv a korupční jednání (tzv. Magnitského zákon)

Je potřeba schválit českou verzi tzv. Magnitského zákona, který je obsažen v Programovém prohlášení vlády. Zavedl by sankční mechanismus na osoby, které se dopouštějí zásadního porušování lidských práv nebo praní špinavých peněz se zahraničně-politickými důsledky ve prospěch diktátorských režimů. Dané entity by byly zařazovány na seznam poté, co je navrhne ministr zahraničních věcí vlády, která je schválí. Těmto entitám bude následně zmražen majetek na území ČR a zakázán vstup na území ČR. Je potřeba, aby byla česká právní úprava co nejchytřejší a nejtvrději zacílena na dlouhodobý problém, kdy je ČR používána pro praní špinavých peněz nebo pro skrývání osob navázaných na ruský režim. Jednou z možností je, aby bylo obráceno důkazní břemeno v případech zahraničních subjektů ze třetích zemí mimo EU při podezření na porušení zákona o legalizaci výnosů z trestné činnosti. Podezřelý subjekt by musel sám prokázat legálnost nabytí majetku, v opačném případě by byl majetek zatížen vysokou sankční daní.

2. Schválení zákona o evidenci skutečných zahraničních majitelů nemovitostí

Schválit zákon po vzoru Velké Británie - [Economic Crime \(Transparency and Enforcement\) Act](#), který by zavedl registr skutečných zahraničních majitelů nemovitostí a příjemců veřejných peněz. Tento registr, který by byl každoročně aktualizován, by ukládal zahraničním subjektům povinnost oznámit, kdo je "skutečným majitelem", tedy osobou, která v konečném důsledku nemovitost vlastní nebo ovládá. Pokud se tyto údaje řádně nezaregistrují, bude to trestný čin s možností vysokého trestu. V případě tohoto registru lze jít také cestou rozšíření stávající evidence skutečných majitelů.

3. Důsledná novelizace zákona o evidenci skutečných majitelů a další posílení kvality údajů v evidenci

Už teď je zřejmé, že v návaznosti na tzv. infringement zahájený Evropskou komisí musí vláda urychleně připravit novelu zákona o evidenci skutečných majitelů, která bude lépe transponovat směrnici proti praní špinavých peněz. Vedle důsledné novelizace je však potřeba i dalšími způsoby posílit kvalitu údajů v samotné evidenci. Z důvodu jejich poměrně značné chybovosti se tak na ně zejména poskytovatelé veřejných peněz nemohou sto procentně spolehnout. Je proto potřeba posilovat požadavky na doložení vlastnických struktur firem (lze se inspirovat např. nástrojem CERTIFIX - <http://www.certifix.eu/>).

4. Odstrážení firem z daňových rájů od veřejných peněz

Podle nedávno publikované ekonomické [studie](#) EU Tax Observatory a Inequality Lab cca jedno procento nejbohatších Rusů vlastní majetek v hodnotě téměř poloviny veškerého bohatství ruských domácností, přičemž většina tohoto majetku je spravována přes

offshorové firmy. Tyto netransparentní struktury jsou často prostředkem pro praní špinavých peněz. Vláda má po událostech na Ukrajině další důvod pro splnění jednoho z bodů ze svého Programového prohlášení a činit kroky k odstřížení firem z daňových rájů od veřejných peněz. I na mezinárodní úrovni by měla být ČR aktivní v boji proti daňovým rájům a praní špinavých peněz.

5. Efektivní využívání a přiměřené posilování stávajících kapacit státu v boji proti praní špinavých peněz

Česká republika má celou řadu nástrojů v boji proti praní špinavých peněz - je třeba zvyšovat povědomí o možnostech jejich efektivního využití. FAÚ může například vyžadovat od bank nebo realitních společností informace o zdroji peněz, a tím zvyšovat tlak na povinné osoby, aby dbaly zvýšené opatrnosti ve vztahu k netransparentním entitám. Vláda by měla zároveň také dohlédnout, aby byly v příslušných institucích zajištěny dostatečné kapacity k boji proti praní špinavých peněz (nejen FAÚ, policie, ale také ministerstvo financí či ministerstvo průmyslu a obchodu, které se zabývá screeningem zahraničních investic). Zákon proti praní špinavých peněz by měl být novelizován tak, aby se více přiblížil praxi, například by měl umožnit odčerpávat peněžní prostředky zachycené v ČR na takzvaných průtokových účtech, u kterých je podezření, že pocházejí z trestné činnosti.

6. Zavedení pravidel pro transparentní lobbování

Lobbing je legitimním nástrojem občanské společnosti, profesních sdružení a dalších skupin. Pokud však není lobbing transparentní, může se snadno pojit s klientelismem a dalšími negativními jevy, včetně nežádoucího vměšování osob spjatých s nedemokratickými režimy. Proto je vhodné do českého právního řádu zavést základní pravidla transparentního lobbování, což také vychází z doporučení Skupiny států proti korupci (GRECO). Na jeho důležitost upozorňuje také [Zpráva Evropské komise o právním státu 2021](#). V neposlední řadě je přijetí regulace lobbingu součástí závazku v rámci čerpání prostředků z Národního plánu obnovy.

Lukáš Kraus, Rekonstrukce státu

Jiří Skuhrovec, Datlab Institut

Jakub Janda, Evropské hodnoty

Petra Adolfová, Lexperanto

Pavel Havlíček, Asociace pro mezinárodní otázky

Kamil Kouba, AML Academy